

Cel i podstawy prawne

Monitoring przyrody jest jednym z komponentów Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ), czyli systemu pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska, który został utworzony Ustawą z dnia 10 lipca 1991 roku o Inspekcji Ochrony Środowiska. Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych jest jednym z 5 zadań realizowanych w ramach monitoringu przyrody przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

Rysunek 1. Zadania realizowane w ramach monitoringu przyrody przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

Cel monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych

Głównym celem prowadzonego monitoringu jest gromadzenie informacji pozwalających na określenie aktualnego stanu gatunków roślin i zwierząt (innych niż ptaki) oraz siedlisk przyrodniczych w kontekście zmian zachodzących na skutek różnego rodzaju antropogenicznych i naturalnych oddziaływań oraz stosowanych sposobów ochrony.

Monitoringiem objęte są gatunki i siedliska przyrodnicze uwzględnione w załącznikach do tzw. dyrektywy siedliskowej (*Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony*

siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory), a więc stanowiące przedmiot szczególnego zainteresowania Unii Europejskiej. Oprócz tego monitoringiem objęte są również wybrane gatunki roślin, najrzadsze i najbardziej zagrożone na terenie Polski, zamieszczone w czerwonych księgach i na czerwonych listach oraz te siedliska, które ze względu na bogactwo florystyczne i wysokie walory przyrodnicze, a także rosnące zagrożenie, przejawiające się spadkiem liczby gatunków i malejącym arealem, zasługują na uwagę i ochronę.

Zebrane w trakcie monitoringu dane na temat stanu gatunków i siedlisk przyrodniczych umożliwiają opracowanie raportów przekazywanych co 6 lat Komisji Europejskiej, zgodnie z postanowieniami art. 17 dyrektywy siedliskowej, a ponadto dostarczają informacji wykorzystywanych w procesach podejmowania i oceny skuteczności działań ochronnych i konserwatorskich, a tym samym pozwalających na zorganizowanie skutecznej ochrony przyrody w kraju.

Podstawy prawne monitoringu

Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska powołuje państwowy monitoring środowiska (art. 23) jako system pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska. W państwowym monitoringu środowiska gromadzone są m.in. uzyskane na podstawie badań monitoringowych dane i informacje o stanie elementów przyrodniczych, w tym lasów, siedlisk przyrodniczych i gatunków. Dane te pozyskiwane są na podstawie badań monitoringowych prowadzonych przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. Zgodnie z zapisami ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska, zakres zadań PMŚ określany jest w wieloletnich strategicznych programach państwowego monitoringu środowiska oraz w wykonawczych programach państwowego monitoringu środowiska.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody umieszcza monitoring przyrody w ramach państwowego monitoringu środowiska (art. 112). Zgodnie z ustawą monitoring przyrody polega na obserwacji i ocenie stanu oraz zachodzących zmian w składnikach różnorodności biologicznej i krajobrazowej, w tym typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem typów siedlisk przyrodniczych i gatunków o znaczeniu priorytetowym, a także na ocenie skuteczności stosowanych metod ochrony przyrody.

Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory

(tzw. dyrektywa siedliskowa), zobowiązuje państwa członkowskie do monitorowania stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków z załącznika I, II, IV i V tego dokumentu (art. 11). W Polsce ten obowiązek dotyczy ok. 80 typów siedlisk przyrodniczych, ok. 50 taksonów roślin oraz ok. 140 gatunków zwierząt (innych niż ptaki). Przyjęcie dyrektywy siedliskowej nałożyło również na kraje członkowskie obowiązek składania co 6 lat sprawozdania z wdrażania postanowień tejże dyrektywy (art. 17), w tym do składania raportów dotyczących stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków opracowywanych na podstawie prowadzonego monitoringu.

Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r.

ma na celu ochronę różnorodności biologicznej, zrównoważone użytkowanie jej elementów oraz uczciwy i sprawiedliwy podział korzyści wynikających z wykorzystania zasobów genetycznych. Każda ze Stron Konwencji powinna w miarę możliwości i potrzeby monitorować elementy różnorodności biologicznej (art. 7), z uwzględnieniem tych elementów, które wymagają pilnych działań ochronnych oraz mają największą potencjalną wartość dla zrównoważonego ich użytkowania. Strony Konwencji powinny również monitorować skutki procesów i działań, które mają lub mogą mieć znaczny, negatywny wpływ na ochronę i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej oraz gromadzić i opracowywać wyniki prowadzonego monitoringu.

Zgodnie z Konwencją o różnorodności biologicznej, monitoring przyrodniczy powinien objąć wszystkie poziomy różnorodności biologicznej: ekosystemowy, gatunkowy i genetyczny.

Zakres zadań Państwowego Monitoringu Środowiska

Zgodnie z zapisami ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska, zakres zadań państwowego monitoringu środowiska określany jest w wieloletnich strategicznych programach PMŚ opracowywanych przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska i zatwierdzanych przez Ministra Klimatu i Środowiska, oraz w wykonawczych programach PMŚ opracowywanych przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. Obecnie obowiązujący Strategiczny Program PMŚ na lata 2020 - 2025 obejmuje zadania wynikające z odrębnych ustaw, zobowiązań międzynarodowych oraz innych potrzeb wynikających ze strategii rozwoju oraz innych programów i dokumentów programowych. "Strategiczny program państwowego monitoringu środowiska na lata 2020-2025" jest kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze krótko i średnioterminowych badań stanu środowiska. Program ten odzwierciedla nową strukturę monitoringowo-laboratoryjną Inspekcji Ochrony Środowiska, wprowadzoną *Ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska oraz niektórych innych ustaw*

. Zgodnie z tymi przepisami zasoby i zadania PMŚ realizowane do końca 2018 r. przez wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska zostały przeniesione do Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska i tym samym od 1 stycznia 2019 r. zadania PMŚ są realizowane wyłącznie przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. Tym samym dokument ten zastępuje "Program państwowego monitoringu środowiska na lata 2016-2020" zatwierdzony przez Ministra Środowiska w roku 2015. Szczegółowy sposób realizacji zadań PMŚ dla poszczególnych komponentów środowiska w danym roku kalendarzowym, opisany jest w wykonawczych programach państwowego monitoringu środowiska opracowywanych przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

Programy PMŚ

[Strategiczny Program PMŚ na lata 2020-2025 \(PDF 1,00 MB\)](#)

[Program PMŚ na lata 2016-2020 \(PDF 1,59 MB\)](#)

[Program PMŚ na lata 2013-2015 \(PDF 1,49 MB\)](#)

[Program PMŚ na lata 2010-2012 \(PDF 1,41 MB\)](#)

[Program PMŚ na lata 2007-2009 \(PDF 1,73 MB\)](#)

[Program PMŚ na rok 2006 \(PDF 1,02 MB\)](#)